

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԻՆԳՇԱԹԻ ԵՒ ԴԱՐԱԹՈՐԵՐԷ

ՀԱՍՏԷ
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԼՈՒՍԱԲԵՐ ԻՐԱԳՐԻ
ԳԱՀԻՐԷ
Administration du journal arménien
LOUSSAPER
Boîte Postale 868 Le Caire (Egypte)

	ԲԱԺՆԵԳԻՆ	
	ՈՂԶ ԴՐԷ	ՇԻՆԷ
Տարեկան	100	20
Վեցամսեայ	50	10
Եռամսեայ	25	5

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Նամակ և գրամ ղրկել վարչարարական հասցեին
Չեռագիրները ետ չեն դարձափոխ
Մանուշակներու համար մասնաւոր պայմաններ
Խմբագրատունը կը գտնուի Մանուշակ փաշա խալիճ, քրտմուշի
գոյին վրայ, Գաֆէ և պար տը Ֆրանսի քառախիճ մէջ:

ՄԱՐՏՆՉՈՒՄԸ

Գահիրէի ազգային վարժարանին նորընտիր տնօրէն Պ. Քիւրքեան, կիրակի օրը ատենաբանութեամբ մը յայտարարեց, թէ Գահիրէի մեր կրթական հիմնարկութեանց ծրագրով, հայ դպրոցը պիտի յառաջդիմէ այնքան, մինչ հայ շրջանաւարտները կեանքի կոխին մէջ կարողանան յաղթանակաւ մը քաղցիկ ամէն ազգերու և ցեղերու հետ, որոնք տարուէ տարի աւելի խոսնեցան կուգան, եղբայրասիրտ տնտեսապէս տիրապետելու:

«Հացը առիւծին բերանն է, կ'ըսեն, երբ կարելի չէ շատ դիւրութեամբ դրամ շահիլ, եղբայրասիրտ, հացը օրէ օր աւելի խորը կը մտնէ առիւծին բերանը: Այս ունեցողը կը տեսնէ և սպազան կը գուշակէ: Այդպիսի և հարստանալու համար մարտնչում: Ահա՛, դպրոցական ծրագիրը: Մեր դպրոցները մեզի կը շահագորգեն, լոկ՝ սուսցիւններու, հագարաճուններու անձնաւորութեամբ: Պառաւարտ բամբասանքը, թուլցած կամքները հրճուանքն է: Բարեբաղդաբար սկսած ենք ցնցուիլ վաղուան սարսափի հեռապատկերէն: Ոչնչացման պիտի դատապարտուինք, մեր հոգածութիւնը կեդրոնացնելով Մարկոսին, կիրականին շուրջը: Մենք կը նմանինք մարդերու որոնք շողանաւի մը նաւապետին, ղեկավարին, մեքենավարին վրայ կը մտածեն, առանց հոգ ընելու թէ նաւան ողնափայտը փտած է կամ ոչ: Ղեկը կոտրած է թէ ոչ: մեքենաները կընան դառնալ թէ ոչ:»

Եղբայրասիրտ կրթական զարգացման գործին մէջ, Աղեքսանդրիոյ վարժարանը յեղափոխական յառաջդիմութիւն մը մտցուց: Կրթական մարմինն սկսաւ չէնքով շնորհքով ամսական տալ Ուսուցչի մարդու տեղը՝ ղեկելու ուստի և մարդու պէս ապրեցնելու յոռեգնամիտ գաղափարը յղացուեցաւ ու գործադրուեցաւ հոն: Տնօրէն և ուսուցիչ այժմ Աղեքսանդրիոյ շէնքով շնորհքով ամսական կ'առնեն: Գահիրէի կրթական հոգաբարձուներն ալ բնիկ մասնագէտներով չը

կաշկանդուեցան. հիմակ անոնք ալ կ'ուզեն զօհացնել մեր ապագան պատրաստողները: Որքան ասան որ հայ մը ուսուցչութեան ապարդէզը կը մտնէ « առ ի չգոյէ... յոռեգոյնին », միշտ յոռի կը թուած սերունդներ պիտի ունենանք: Ընտոր վարպետ, անանկ աշկերտ:

Հիմակ, Աղեքսանդրիոյ և Գահիրէի վարժարաններուն կրթական պոտնոնները կընան այնպէս հանգիստ ապրիլ — և քիչ մըն ալ աւելի թերեւ — ինչպէս Պանք Օթոմանի, Քըրէտի Լիոնէի զրագիրները: Նախանձելու բան մը չունին: Բան մըն է, մեծ կաշի բան մը, այս հիմնական յեղաշրջումը: Աւելի ճիշտ պիտի ըլլայ ըսել՝ յեղաշրջման սկզբնաւորութիւնը: Բայց հոս կանգ պիտի առնուի Ո՛չ: Ո՛րայն թէ, առ այժմ « շատ է աւելնալ... բարին իւր »: Հիմակ հիմակ, այսքանով զոհ ըլլանք, դէպի առաջ նոր միտքներ տալու հաստատ առաջադրութեամբ:

Ուսուցչութիւնը հրապուրիչ, մինչև իսկ զգլխիչ ապարդէզ ընենք, և շինենք կրթութեան ու դատարարական ծրագիրները որոնք մեզի պիտի տան՝ վաղուան գործի մարդը, վաղուան բարդական մարդը, այսինքն՝ վաղուան մեծ ազգը: Նոր Հայը:

ՏՈՒՐԻԿ

Հրաշապատում
Պոլսէն իւրոպական թերթերու կը հեռագրուի, թէ թիւրք իշխանութիւնը զինւորական շղթայի ներքեւ առած է, Հայոց Բերայի նախկին գերեզմանատունը, կանկածելով որ հոն գետնին տակէն ճամբայ մը բացուած ըլլայ դէպի մերձակայ զօրանոցը: ու Հայերը այդ փապուղիէն սողակելով, երթան օդը հանեն սուլթանին զինուորները:

Փանի մը տարի առաջ, 1897-1898 թուականին, Եղբայրասիրտ կը ծիծաղէինք, երբ հաւատացեալ բարեմիտները կը պնդէին, թէ Յեղափոխները օգապարիկ ուղեւորութեամբ Պոլիս թուելով, հոն երկուքին վրայ սաւառնալով, Ուսուցչի կոտոր կոտոր պիտի յոշտանն ուրախութիւն: Օղաջու Յեղափոխման այդ նախկին խորհուրդները այլ եւս մեզի չեն ժպտցնէր:

երբ հիմակ իւրոպական մամուլէն կ'իմանաք Բերայի զօրանոցին վերհամարձման հայկական ծրագիրները, Լո՛ւրջ խորհուրդներ:

Տեղագրական ծանօթութիւն մը, այդ հրաշապատում առասպելաբանութեան լըրջութիւնը « լրիւ իւրով » կը պարզէ:

Գերեզմանատունը կը տարածուի Բերայի բարձրաւանդակին վրայ, Բանկալթի թաղին սահմանները: Դէմը՝ դէպի Ռեւմտեան հարաւ, Թաքսիմի հանրային պարտէզն է, որուն կից՝ զօրանոցը: Բայց, գերեզմանատունն ու պարտէզը իրարմէ կ'անջատուին պողոտայով մը, որ դարեւանդ մըն է, հարթուած, և կը հանէ Տոլմա Պահչի տափարակը: Ողղ, պէտք է 50-60 մէթր խորը փորել գերեզմանատունը, որ « Ես դի կարելի ըլլայ, այդ վիճ-պողոտային տակէն անցնիլ, և հոնկէ պեղուի շարունակել, քանի մը հարիւր մէթր երկայնութեան վրայ, իսկ եթէ, Բերա-Ռեւմ կալթի պողոտային ներքեւն ճամբայ բանալ ուզուի, գոնաւորութիւնները շատ աւելին են:

Բայց այս ամէն գոնաւորութիւնները զիրութեամբ կարելի է հարթել, եթէ առնուազն 600,000 ոսկի ծախուի, ու իւրոպայէն, Ամերիկայէն վիթխարի մեքենաներ բերուին. զորս քաջալարած ճարտարագէտներ՝ գործածեն, հարիւրաւոր բանուորներու զուխ անցած:

Այս հակապական զոհողութեանց պէտք չմար, եթէ մենք հայերս ալ ներշնչուելով օրինակէն Լաւին սուրբի մը, որ ձուկերը քրիստոնեայ ընել առաջադրած էր ու շատ տարիներ ունեց աւետարան քարոզեց, չենք գիտեր մինչև որ աստիճան յաջողութեամբ, մենք հայերս ալ խուրդները յեղափոխական ընել մտաբերենք, և անոնց ձեռքունկերով, կամ թէ թաթիկներով գետնափոր ճամբայներ բանալ տանք:

Այս յետոյ, հոգեհարցները չեն ըսեր, թէ « մեռելներու ոգիները ամէն բան ընելու ընդունակ են: » Իրենց շիրիմներէն չեն դաւեր մեր նշնեցեալները: Այս փախէն է որ զանոնք հանգիստ չեն թողուր հողուն տակն իսկ:

Ո՛րքան հաւածուեցաւ Բերայի այդ խեղճ գերեզմանատունը: Այլ 1865 թուականին էր որ բացարձակօրէն արգիւտեցաւ թաղում ընել հոն: Ուրիշ ազգեր ալ իրենց մեռելատաններն ունէին աղբիւր մերինին, կառավարութիւնը զանոնք առաւ ամէնուն ձեռքէն, անոնց վրայ չէնք կա-

ռուցանելու, և պարտէզներ շտկելու համար: Բրիտոնեայ և մահմետական իրենց սակրտանքը տոպրակները ղեկելով, առին տարին: « Ո՛չ կարեմք » ը հայ պէտէրը պատասխանեց միայն: Իր ժողովրդին ոսկորը աւանդ մըն էր հողուն, սեփականատիրոջը կընար յանձնուիլ, ուրիշ ոչ ոքի:

Այդ տէրը, հարցուցին:
— Բրիտոն, մինչև Ուսուցչի գալուստը, շիրիմը կ'ընէր պիտի մնայ:

Մինչև այդ օրը համբերել չուեց խալի Երիթ փաշա, Թիւրքիոյ Սրտաքին Գործոց նախարարը, Թիւրքիոյ Պատրիարքութեանը, ու սրբազան կնիքը խորտակել փորձեց, բայց ինքը խորտակուեցաւ: « Մեռելները ամէն բան ընելու ընդունակ են: » Նախ իր դէմը գտաւ Սրտաքին փաշա իրաւան, այն ատեն « պէյ » ան ալ իշխողացի մը և սուլթանի հետ քիչ մը « ախպապ » ու երկուքը՝ խալի և Սրտաքին, շուն ու կատու իրարու հետ: Բայց զաւակն մենամարտ մը կը մղէին իրարու դէմ՝ գերեզմանատան քարերով, զոր իրարու զուխ նետելու սպառնալիքը կ'ընէին միմեկանց:

Յետոյ իր դէմը գտաւ Հայ ժողովուրդը, որուն բորբոքման արձագանքը կը լսուէր Նազարէթին բերնէն, երբ երկայնահասակ լրագրաւաճառը, խուլէ-խափուին բարձունքէն քրդած, որոտընդոտաւ ձայնով կը գոռար « Այսօրուան Մահալաճէ գերեզմանատան խնդիրը: արտաքին-գործոց նախարարին հրամանագիրը: Ահա թէ, մեր Բամպոնը: »

Այս եկեղեցականութիւնը խաբովին, իրեն պարտաւճ, գունալի թաղէտ եպիսկոպոսը, Պալատի քարոզիչը, կ'երթար կը շարունէր Տոլմա Պահչի պալատին ու Պէշիկթաշի մզկիթին շուրջը, և սուլթան Սուլթան զոգ ելած, անմիջապէս կը հրամայէր, զօհացում տալ սեւազգիացներու ամէն պահանջման: Եստ չանցած խալի փաշա կ'իյնար:

Եւրքէն նորէն շատ փորձեր եղան այդ կնիքը փշրելու, բայց ամէն փորձ փշրուեցաւ գերեզմանաքարին պէմ:

Հիմակ, « գետնափոր ճանապարհ » պատրուակ մը որ Մահմետական զինուորը հայ սրբալիքներն ներս մտնէ, և մեր ոսկրտանքը խրխլէ, և գերեզմանատունը կորչէ: Գոյցէ: Բայց « մեռելները ամէն բան ընելու ընդունակ են: »

ԳՐԱԿԱՆ ԱՅԺԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Ռազմիկ» անունով հոսթիսթի թերթ մը պիտի սկսի հրատարակուիլ մօտեքս Ֆիլիպպէ. յայտագիրը ստորեւ կը գնենք:

Թերթին խմբագրականն է, խարբերդցի երիտասարդ գրագէտ Ռուբէն Զարգարեան, զոր թէ՛ հայ գրողները, թէ՛ ընթերցող հասարակութիւնը կը սիրեն ու կը յարգեն: Հայաստանի դաւակ, հայ հողին վերայ ծնած ու մեծցած, սիրտը հանարփած, միտքը հոն խորհած, Զարգարեան այն արձակագիրը ստեղծած թիւ բանաստեղծներէն է որոնք հարպական գրականութիւնը և հայ կեանքը խնամեցնելու յաջողած են: Եթէ չենք սխալիր, Պ. Զարգարեան նախ Պոլսոյ «Հայրենիք»-ին մէջ երեւցած է, ուր իր առաջին գրութիւնները արդէն ապագայ արուեստագէտը գուշակել կուտային: Ետքէն իր վիպագրութիւններովը առաջնակարգ գիրք մը գրածն է թէ՛ Ռուբէն, թէ՛ արտասահմանի, թէ՛ Ռուսիոյ հայ մամուլին մէջ, ընդհանրապէս իսկական անունովը, բիշ անգամբօղածածուկ:

Երեք տարի առաջ, խարբերդի բանտերուն մէջ բազմապարսկ խոշտանգեալ մը, իր մահուան գոյժը միջոց մը տարածուեցաւ և ամէնքս խորապէս ցաւցուց. բարեբաղդաբար վշտաբեր լուրը անճիշտ ելաւ:

Այս անցեալը, հիմա՛կ, երբ Հայաստանցի սիրուած գրագէտ մը, արտասահմանեան հայ թերթի մը խմբագրականի պաշտօնը կը ստանձնէ, ամէնքս ալ անոր ուղղութիւնը խտտապահանջ մտքով պիտի գիտենք: «Ռազմիկ»-ի խմբագրականը, պարզապէս իբր անհատ մը չեղանար մեր աչքին, այլ՝ մարտիրոս Հայաստանի իր պատգամաւորը: Երկրին զաւակ աղուոր գրագէտը իբր խմբագիր, ուստի և հանրային մտքին ու սրտին վարիչներէն մին, պիտի սրբափայլի իր կոչումին վեհութեամբը: Հոգեկան ու մտաւորական կապանքներէ ազատ, պիտի արփաթեւէ՝ անաչառ, ուղղադատ, արգարասէր մտքի մը լուսնովը:

Կը յուսանք և կը մտղմենք:

ԲԱՑՈՒԱՆ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՌԱԶՄԻԿ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԿՐԻ

«Ռազմիկ» լոյս կը տեսնէ յառաջիկայ Հոկտ. 15/28ին խմբագրական Մարմնի մը կողմէն՝ խմբագրականութեամբ Ռ. Զարգարեանի, հրատարակուելով խրաքանչիւր եօթնեակի մէջ երկու անգամ, չորեքբարձի և հարաւ օրերը: Անիկա ժամադրաւորը պիտի ըլլայ մասսօրական թարմ ուժերու:

«Ռազմիկ»-ի նպատակն է. Ա. կորովի կամքով մը հետապնդել բոլոր այն Գաղափարները՝ որոնց ծաւալումն ու յաղթանակը միայն կրնան երաշխաւորել մեր ազգային բարեշրջութիւնն ու փրկութիւնը:

Բ. խարոյական զօրաւոր կապ մը ըլլալ՝ մէկ կողմէն բոլոր Հայ գաղթականութեանց, միւս կողմէն՝ նոյն գաղթիկներուն և Մայր Հայրենիքին միջեւ:

Գ. Զարգիլ Պաշտօնեան Հայ գաղթիկ կենսական խնդիրներովը, այս պատճառով խմբագրութիւնը աշխատութեան լայն բաժին մը յատկացուցած է այս Գաղութին թէ՛ բարոյական և թէ՛ տնտեսական պայմանները շոշափող գրութեանց:

Դ. Արձագանգն ըլլալ օտար քաղաքակրթութեանց վերանորոգման շարժումներուն, մասնաւորապէս Պուլկար ժողովուրդին՝ որուն անմիջական գրացնութեան մէջ կը գտնուի Պուլկարահայ գաղթականութիւնը:

«Ռազմիկ»-ը օրը օրին խնամով պիտի արձանագրէ ազգային ու քաղաքական լուրերը, ինչպէս նաեւ պարբերաբար պիտի ունենայ ընդհանուր քաղաքական տեսութիւն մը և մեր առեւտրական ու գործի մարդիկը հետաքրքրող տնտեսական տեղեկութեանց բաժին մը:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են՝

Պուլկարիոյ համար տարեկան կանխիկ 10 ֆրանք, վեցամսեայ 5 ֆրանք:

Որտասահմանի համար տարեկան կանխիկ 13 ֆրանք, վեցամսեայ 7 ֆր:

Հասցէ՝ խմբագրութիւն «Ռազմիկ»-ի, Ֆիլիպպէ (Պուլկարիա)

Rédaction du journal RAZMIG Philippopolis (Boulgarie)

ՌՈՒՍԻԸ ԹԻՖԼԻՍ

ՅԵՂԱՓՈԽԻԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԸ

Թիֆլիսի յեղափոխութեան առաջին օրուան պատահարները հազորդեցին երեքշաբթի Երկրորդ օրուան դէպքերը, Ժառնակին կը հեռագրուի, հոկտ. 9 թուականով:

«Ամէն մարդ, երէկուան ուժաւորութիւնները սարսափտարած վերիժառութիւն կը համարի Սեպտ. 11-ի հրացանակոծութեան, որ արիւնի մէջ ողողեց Քաղաքային Պալատին հրապարակը:

«Այսօր Թիֆլիս առեւտրային հանգարտութիւն մը կը պահէ, բայց գեռ անկարելի է ճշգրտել կիրակիի մահասարսուռ իրիկուան զոհերուն թիւը:

«Ինչ որ ստուգօրէն կրնամ հաւատարմել, այն է, թէ ինչ ուսմանն ալ միանգամայն նետուեցան զինուոր. ջրհանկիրներու զօրանոցին դէմ, և քօղաքներուն համար էին: Այսպէս, պահակ-քօղաքներու երեք ջոկատ, միևնոյն ժամանակը յարձակում կը բեցին:

«Առաջին պայթումները լուսած չլուսած, քօղաքները սկսան կրակ ընել ժողովրդին վրայ, որ փողօցները կը չընդապէր:

«Մէկէն ի մէկ ամենուն վրայ տիրող ստեղծման պատճառը բնութեւն համար, պէտք է գիտնալ թէ քանի վայրկեանի մէջ, պայթումները այլ և այլ տեղումը մէկ մէկու ետեւ որոտացին, ու հրացանի ճայթումները կը լուսէին ամէն կողմէ:

«Նաեւ, փոխադրային պալատէն հինգ հարիւր մէթրօ հէտաւորութեամբ, հրացան ու վեց հարուած:

եան գնառակ տեղացին մինչև ժամ 11: «Արհեստանոց կայ ահարկու տեսարաններու, անմոռանալի:

«Յետոյ, վերստին օրեալները պատգարակներով տարին: Քսան քօղաք, ծանրապէս վերստին հաւանգանոցը կը գտնուին, բայց, սղաննուած մէկ հաս մը կայ:

«Հրացանածգութեան մեռնողներուն մէջն է, նաեւ Թիֆլիզի բողոքականներուն հովիւը՝ Միլլը, և օրերայի գերատան մը:

«Ամենախիստ վերապահմամբ կը խօսուի, մեռնողներու թիւին վրայ, բայց ընդհանուր կերպով համաձայնութիւն կայ, թէ այդ թիւը շատ մեծ ըլլալու է:

Բեղրադուրէն ալ հասած պաշտօնական հեռագիրները գրեթէ միևնոյն տեղեկութիւնները հազօրգելով, կ'իմացնեն թէ, զօրանոցի մը մօտ վեց ուսմը նետուեցան, որոնցմէ չորսը պայթեցան, վրացի մը ձերբակալուեցաւ իբր ուժաւոր. Ռուս զօրանոցի մը մօտ երեք ուսմը պայթեցան, վերաւորելով երեք զինուոր: Այս առթիւ ալ հայ մը բռնուեցաւ, իբրև ուժաւոր:

Գիշերը ուրիշ տան հինգ հոգի ալ բռնուեցան:

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ոչ ոք կը տարակուսի, թէ Եւրոպայի քաղաքականութիւնը հիմնական փոփոխութիւն պիտի կրէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ վերջնական համաձայնութեամբ: Քաղաքական նոր ծրագիրները, բնականաբար պիտի շահագրգռեն մեղի Հայերս ալ, վասն զի Հայաստանի ներկան ու ապագան պիտի վճուի երկու պետութեանց միջեւ:

Համաձայնութեան հարցը մեծ կակ կարեւորութիւն մը առաւ, երբ «Թայմը» սկսաւ զայն խրատելու Ռուսիոյ վերջնական համաձայնութեամբ: Քաղաքական նոր ծրագիրները, բնականաբար պիտի շահագրգռեն մեղի Հայերս ալ, վասն զի Հայաստանի ներկան ու ապագան պիտի վճուի երկու պետութեանց միջեւ:

«Թայմը»-ն Բարիդեան թղթաւ կիցը կը հաղորդէ, որ Հանրապետութեան կառավարութիւնը ջերմապէս կ'ըզայ մերձեցում մը առաջ բերել Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ: Եւ որովհետեւ իրաց արդի վիճակը Ասիոյ մէջ պէտք է անխախտ մնայ, որպէս զի խաղաղութիւնը չխանդարի, ուստի և Ռուսիա, Թայմը պիտի մը գերիշխան տիրապետելու ձգտումէն հրաժարելով, պէտք է որ վերադառնայ իր նախկին քաղաքականութեանը, որուն նպատակն է եղած, այսինքն՝ Թիւրքիան:

Չարտադրութիւնները զօր Ռուսիա Մանչուրիոյ մէջ կրեց, մօտաւոր Արեւելքի մէջ զգալապէս տկարացուցին համապարական ազդեցութիւնը, որուն տեղը գրեթէ համագերմանականը բռնեց: Հակընդդէմ:

և անհաշտելի այս երկու ազդեցութիւնները օրէ օր աւելի բացայայտ երեւան կուգան: Ռուս-Գերմանիոյ շահերուն պիտի հակառակի որ Թիւրքիոյ ժառանգութեան մեծագոյն մասը՝ օրինակ ֆարք-Ասիան Գերմանիոյ ժառանգութիւն իյնայ, բաժանումի պահուն:

Թղթակիցը կը յաւելու, թէ Գերմանիոյ կայսրը որ ահաճեցաւ Ֆրանք և Անգլիոյ համաձայնութեան համար, անշուշտ աւելի տակն ու վրայ պիտի ըլլայ Ռուսիոյ և Անգլիոյ միջեւ համաձայնութեան մը մասին:

Իրաւ է, թէ այդ համաձայնութիւնը Գերմանիոյ վտանգաւոր նշանակաւոր մը չկրնար ունենալ, բայց ամենամանր հարուած մը պիտի տրուած ըլլայ անձնական քաղաքականութեանը վիճակը կայսր, որ, Ռուսիան Ֆրանսայի հետ մէկ տեղ, հակառակութեան երբեակ դաշնակցութիւն մը կողմէն փորձը ընելէ յետոյ, հիմակ պիտի տեսնէ լուրովին հակառակ պարագայ մը՝ այն է՝ Անգլիա, Ֆրանսա և Ռուսիա ընդդէմ Գերմանիոյ միացած:

Թայմը իր թղթակցին հաղորդած տեղեկութիւնները մեկնելով կ'ըսէ.

«Գիտենք, թէ որպիսի դժուարութիւններ կը բարձրանան ընդդէմ Ռուսիոյ քաղաքականութեան փոփոխմանը, մասնաւորապէս, երբ այդ քաղաքականութիւնը աւանդական եղած է: Բայց ժամանակին հետ, էն խորին քաղաքականութիւններն ալ կը յաղթուին: Մտքերու բնական և յամբարնայ բարեշրջումին մէջ պէտք է փնտաւ միևնոյն պատճառները, որով Ֆրանսայի հետ «բարեկամական համաձայնութիւնը Անգլիացիներէն այնքան կը յարգուի»:

Ռուսական մամուլն ալ շատ համակիր կ'երևնայ անդի և ուսու համաձայնութեան խորհուրդներուն:

Անդէտ ապասնք:

ԼՈՒՐԵՐ

ՅԻՄՆԱԿ

Ֆրանսայի ալ և ալ քաղաքներուն մէջ վերջին օրերս հակազինուորակա բաւական կարեւոր շարժում մը երևան եկած է, որմէ շատ կը յուզուի հանրային միտքը: Այլ և ալ քաղաքներ պատերը յայտարարութիւններ փակցուած են, որոնք զինուորները կը յորդորեն չհաղադիլ իրենց պետերուն և հրամանատարներուն: Նմանօրինակ հրաւերներ կարգացող տեսարակներ ու թուղթեր կը սփռուին ժողովրդին մէջ: Այս տարածումը ընդունելով ոմանք ձերբակալուեցին:

ՌՈՒՍԻԱ

Բիւրոս-Մոսկանի՝ որ Ամերիկայի մէջ Ռուսիոյ սեղանաւորական գործակատարն է յայտնապէս՝ մէկ ներկայացուցիչը, Նիւ-Եորքէն Բեղրադուրէ մեկնել է: Ուսումնասիրելու համար, Ռուսիոյ առաջիկայ փոխառութեան պայմանները:

Չարը կոմսութեան տիտղոսը տուած է Պ. Վիթթէի, որ Ռուսիոյ այնքան նը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԺԱՄԱՆՈՒՄ

ԵՂԻՊՏՈՍԻ ԱՌԱՋԵՆՈՐԴԻՆ

ՅԱՊԱՂՈՒՄ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՂԵՔՈՒՆԴԻՐԻԱ

Ինչպէս արդէն ծանուցուեցաւ, եղիպտոսի նորընտիր Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ վ. Ազատունի կիրակի օր Ազգ. քսանդրիա ժամանեց:

Յապաղումը -- քանի որ «ճակատագրական» -- որով «երբ Առաջնորդն իսկ դայ» բացատրութիւնը, եղիպտոսի մէջ ալ «Մեծիայի գալուստ»-ին պէս բան մը կը նշանակէր, այդ յապաղումը անյողողող յարատեւութեամբ շարունակուեցաւ:

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանէն տեղւոյ թաղական խորհրդարանը զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ, թէ «Առաջնորդը մեկնեցաւ»։ Բայց, առանց նշանակելու թէ որ չողենաւով, Անշուշտ Պատրիարքարանը շատ բնական կը համարէր եկեղեցի, թէ Աղեքսանդրիացիները, բաւական քաղաքագէտ պիտի գտնուին, մտաբերելու որ, Պոլսէն խրկուած Առաջնորդ մը պիտի նստէր չողենաւ մը որուն վրայ մահիկ-դրօշ ծածանիւ իսկ Աղեքսանդրիացիներն ալ, նկատելով Ռուսիոյ հետ մեր արդի յարաբերութեանց բնոյթը, տարակոյս չունէին թէ Առաջնորդը փափկանկատ քաղաքականութեամբ մը Ռուսիոյ համակրական ցոյց մը պիտի ընէ, ուստի ռուսական չողենաւը պիտի մտնէ։ Աւարած օր, ժամը 2ին երբ Առաջնորդարանէն «երեւման նշան» մը կը տեսնուի, անմիջապէս թափօր մը կը մեկնի քարափ, ուր կ'իմանան, թէ նշանը ոչ թէ ռուսականին այլ ուրիշ չողենաւի մը գալուստը կը ծանուցանէր։ Պատուիրակները քանի մը ժամ սպասել կը պարտաւորուին։ Յետ օրոյ իրենց կը հաղորդուի, թէ «ռուսը» գիշերը պիտի հասնի, հետեւաբար առօր փոռօք ետ կը գառնան։

Նախորդ օրուան փորձառութեամբ խրատուած, թաղական խորհրդարանը կիրակի առաւ, խոհեմութիւն կը համարի նախ ազգային խումբ մը ճամբայ հանել, առ ի քրննութիւն։ Հինգ անգամէ քաղկացեալ խումբը չողենաւ կ'երթայ, բայց ոչ ոք գտնուի, նորէն գլուխը կախ ետ կը գառնայ։

Յորեկուան դէմ սակայն, խտրական «Էլ Գահիրա» չողենաւը կը ժամանէ, և թաղական խորհրդարանը կը յորինէ գլխավորողներու թափօրը, զոր կը կազմեն. Տ. Դանիէլ վարդապետ, Տ. Ռուբեն քահանայ, գիւտնապետ Պ. Միհրան թեմական, ի գլխաց Հոգաբարձութեան, Ռուսոյ չական մարմինն և Աղքատութեան Միաստութիւնը։ Եւ Շէրիմեան, Յակոբ պէյ Բարթոլ, Յակոբ էֆ. Ուղտըրեան, Պ. Պերճ Օհանեան, Պ. Ամրատ Բիւրատ, Պ. Նշան Ամատունի։

Քարափին վրայ, ընդ առաջ ե-

կած էին կառավարութեան ներկայացուցիչ Բրտման պէյ, և Մաքսույին տեսչութեան Նազարը։ Միանգամայն բազմութիւն հայեր, խրկուած էին հետեւակ և ձիաւոր զօրքեր։ չողենաւին երկու կողմը ստիկանները շարուած կը մնային։

Ազգային իշխանութեան ներկայացուցիչները և Բրտման պէյ չողենաւուն մէջ Առաջնորդին հետ կէս ժամու չափ տեսակցելէ յետոյ, ամէնքը միասին դուրս կ'ելլեն ու մեծ թափօր կը կազմուի։

Աղեքսանդրիոյ հաստեական հայ հասարակութեան ատենապետ խալիլ փաշա խոյաթ իր շքեղատաքը Առաջնորդին տրամադրութեան ներքեւ դրած ըլլալով, Հայր սուրբը վեղարակիր և լանջախաչ պատուանշանները կուրծքէն կախ մէջը բազմեցաւ, քովը ունենալով Տ. Դանիէլ վարդապետ, և դէմը Յակոբ պէյ Բարթոլ ու Պ. Միհրան թեմական։

Շքեղակառքին բովէն վեցական հեծեալօրք կը բախէին, ու ետեւէն ութ տաս կառք, թափօրը այսպէս ճամբայ կ'ելլէ, ու Սարաֆիէէն, Մէնչիէէն, Շէրիֆ փաշայէն և անգլիական պահականոցին առջեւէն անցնելով կը հասնի Առաջնորդարան, ուր մեծ դրան առջեւ ամէնքը կառքերէն փար կ'իջնեն։

Տ. Մկրտիչ վարդապետ կը զգեստաւորուի, և, ալ կողմէն Բարթոլի մէկու վարդապետը ունենալով, ձախ կողմէն Դանիէլ վարդապետը, երկու քահանայ, և ետեւէն վարժարանին աշակերտները, դպիւնները, որոնք «սլ Տէր Աստուած» մաղթանքը երգելով ու «Հրաշտփա»-ը, Հայր սուրբը եկեղեցի կ'առաջնորդեն։

Եկեղեցիին դռնէն կը սկսին երգել «Ուրախ լիւր սուրբ եկեղեցի» շարականը։

Տաճարը, բոլոր ծանրը վառուած, լուսերու մէջ կը չողար։ Առաջնորդը խորանը ելաւ, ու բաղմանո՞ւ ժողովրդին քարոզ մը խօսեցաւ, բնորան դնելով «Որդի մարդոյ եկն, ոչ պաշտան տանել, այլ պաշտել»։ Բայց, թէ ինքը հոս տեղ բնաւ պաշտանի հետամուտ չէր, բայց գոտալիք պիտի համարուէր, եթէ կատարուած ընտրութիւնը մերժելու ըլլար։ Ծնորդակալութիւն յայտնեց եկեղեցական դատուն, վարչական մարմիններուն, «բարեպաշտ ժողովրդին» և տեղական կառավարութեան, իրեն եղած փառաւոր ընդունելութեանը համար։ Քարոզը կարճ տևեց, և Առաջնորդը եկեղեցիի ու կրօնի շրջանակին մէջ պարփակուեցաւ։ Դիտեցին որ «Ազգ», «Հայրենիք» բառերը բնաւ չարտասանեց, Քարոզ մը որ Պոլսոյ ժամու մը խորանէն «ըսքանչեւապէս» կրնար խօսուիլ, բնականաբար ցուրտ տգիտութիւն մը պիտի թողար ժողովրդի մը վրայ, որ այնպէս կրակոտ լիւր մը լսելու և խօսելու վարժած է։

Յետոյ, հանդիսաւորապէս տաճարէն դուրս ելլելով, Առաջնորդարանին դրանը առջեւ պահպանելով մը երկօքս բազմութիւնը օրհնեց։

Այնուհետեւ ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ Առաջնորդարանի ու

րահին մէջ, ուր հասան կառավարութեան պատուիրակը, ոստիկանութեան կողմէ անդիպցի սպայ մը, և... գաղտնի ոստիկանութեան պետը։ Այս վերջին այցելութեան շարժառիթը շատ պարզ չերեւիր։

Հեազհետէ ամէն գասակարգի հայերը ներկայանալով Հայր Սուրբին աջը առին։

Կէս օրին, Տ. Մկրտիչ վարդապետ Առաջնորդարանը ճաշեց։

Ժամը 3 ու կէսին խնամապետ Բարթոլ փաշան այցելութեան եկաւ, ու կէս ժամու չափ տեսակցեցան։

Գիշերը փաշան իր բնակարանին մէջ փառաւոր ճաշ մը տուաւ Առաջնորդ Հայր Սուրբին։

Առաջնորդ Հայր Սուրբը փութ թաց, այսօր երկուշաբթի, այցելութիւն տալ Աղեքսանդրիոյ կառավարի Մահմուտ Սըրուր փաշային, և միանգամայն Մուխթար փաշային, Աղեքսանդրիա, 16 Հոկտեմբեր

Գահիրէի Առաջնորդական տեղապահը, նախընթաց օր Աղեքսանդրիա գնաց, բարի գալուստ մաղթելու ի գլխաց Գահիրէի Ազգային վարչութեան։

ԼՈՒՍՈՒՅԵՐԻ ՕՐԱՅՈՅՑԸ

Եւ 6 Հոկտեմբեր

1838. Վիեննայի Միջնորդական քաղաքական հիմնարկութիւնը տեղի կ'ունենայ։

Ուղղափառութեամբ գործէ, և կրնա գիմարել սառնանային ու տնոր ամեն հնարքներուն։

Ուրիշ Հոկտեմբեր Պահք

1848. Յակոբ արքեպիսկոպոս Սեբաստիան, առաջնորդ Սեբաստիոյ և Մարզապետի, կը վերընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։ — 1901. Տաթեան Յարութիւն բաշա, գիւտնապետ և ատենապետ քաղաքական ժողովոյ, կը մեռնի Բերա։ Թնաճ էր 1830 ապրիլ 1ին։

Եթէ կ'ուզես իշխել ուրիշներուն վրայ՝ նախ իշխէ դուն քու վրայ։

ԵՂԻՊՏՈՍԻ ԴՐՆԵՐ ԶՅՈՒՄԻՆ ԵՐԶԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

253րդ ՎԻՃԱԿԱՆԱՆՈՒԹԵԱՆ

3 1/2 ԱՐԺԵԹՂԵՐՈՒ

15 Հոկտեմբեր 1905

Թիւ 178,410 շահեցաւ 100,000 ֆր. Հետեւեալ 25 թիւերը շահեցան 1000 ալան ֆ.

Table with 4 columns of numbers: 10,421 53,600 94,898 202,397; 45,647 67,889 98,035 221,045; 45,850 73,165 167,936 255,331; 47,473 81,021 177,628 267,709; 50,991 90,920 192,245 300,595; 309,418 316,364 325,666 393,378; 398,128

ԵՐԶԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ 32րդ ՎԻՃԱԿԱՆԱՆՈՒԹԵԱՆ

3 1/2 ԱՐԺԵԹՂԵՐՈՒ

Թիւ 560,004 շահեցաւ 100,000 ֆր. Հետեւեալ 25 թիւերը շահեցան 1000 ալան ֆ.

Table with 4 columns of numbers: 410,593 477,247 571,138 624,211; 432,856 478,456 583,841 624,307; 455,041 485,629 596,625 643,709; 475,239 490,683 617,920 653,645; 476,198 565,811 619,924 654,317; 661,018 703,765 729,284 735,701; 781,188

պատաւոր խաղաղութեան զանազիր մը կնքեց Ճարոնի հետ։ Կայսրութեան պաշտօնակները հրատարակեց Չարին Ուրազը որով այդ տիտղոսը կը արուի Պ. Վիթթի. շատ փաղաքական պաշտօնագիր մը, որուն վերջին խօսքերն են «անկեղծօրէն երախտապարտ, Նիքօլա»։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հոկտեմբեր 16-17, Բշ.—Գշ.

Բարիդ. Բշ.—Քաղաքային Խորհրդէն վաթսուին անգամ մեկնեցան Լոնտոն, ուր մեծ հանգէտներով պիտի ընդունուին. վաղը, թագաւորին պիտի ներկայանան։

Բեդրպուրկ. Բշ.—Կիրիլլոս մեծ դուքսը բանակէն ճամբուեցաւ, բոլոր իր աստիճաններէն զրկուեցաւ և Ռուսիայէն տարագրուեցաւ, ամուսնացած ըլլալուն համար Հէսի մեծ դքսուհիին հետ, որ ամուսնէն բաժնուած է ապահարգանով։

—Ֆինլանտայի զօրախումբերը Ռուսիա կը բերուին։ Այս վերադարձը նշան մը կը համարուի, Ֆինլանտայի հետ հաշտարար վարմունքի քաղաքականութեան։

—Կովկասի մէջ կացութիւնը օրէ օր ծանրանալով, պահեստի զօրքերը պատերազմելու վիճակի մէջ կը գրգռուին։

Թուրք. Բշ.—Ճարսն Մանչուրիան անմիջապէս պարպելու կը պատրաստուի. կը կարծուի որ վեց ամիս պիտի տևէ գործողութիւնը։

Թանժէ. Գշ.—Թանժէի և Թէուանի միջև Մարօքի առաջակախութեանը գերեզմանները երկու անգլիացիներու յին սպայ, Քրօթըր և Հըթթին, որոնք կուգային խրած Ասիսքնս չողենաւէն։

Աւաղակները այս երկու սպայները բռնած են, այն յոյսով որ Մարօքեան կառավարութիւնը պարտաւորեն ազատ արձակել ֆէս բանաւարկուած վալիանթ պետերին։

Բեդրպուրկ. Գշ.—Տպագրիչներու գործադուլը Մոսկուա կը շարունակուի. կռիւները կը ծանրանան։

Լոնտոն. Գշ.—Թագաւորը արքունի պաշտօնատարներէն շրջապատուած, Պրինկէմ պալատին մէջ ընդունեց Բարիդի քաղաքային խորհրդին անդամները, Ընդունելութիւնը շատ սիրալիր եղաւ։

Պոսթան. Գշ.—Ֆոլ Ինվիլի գործարանատէրները իմացուցին որ հոկտեմբեր 25էն սկսեալ, բամպակի վրայ աշխատող գործաւորներուն շաբաթականները հարիւրին հինգ պիտի աւելցնեն, շահան մէջ մասնակցութեամբ։

Թուրք. Գշ.—Անգլո-ճարսեական հանգէտները պիտի շարունակուին խանգաւարութեամբ։

Բեդրպուրկ. Գշ.—Սան-Պրանչիկօ և Քովիթ վար դրուած ռուսական մարտանաւերը, ազատ թողարկուեցան։

Բարիդ. Գշ.—Տեղէ մարտանաւը մեկնեցաւ. կը կարծուի թէ վենեցուելայի դէմ ցոյց մը պիտի ընէ։

